

حق اعتصاب کارمندان بخش عمومی؛ ممنوعیت یا محدودیت؛ مطالعه مقایسه‌ای نظام‌های فرانسه، انگلستان و ایران

محمد جلالی^{۱*}، محمد قاسم تنگستانی^۲

۱. استادیار دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

۲. کارشناس ارشد حقوق عمومی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

پذیرش: ۹۱/۸/۲۷

دریافت: ۹۱/۱/۱۹

چکیده

حق اعتصاب، به‌عنوان یک حق بنیادین جهت مطالبات قانونی مستخدمان، نقش مهمی را در تنظیم روابط کار در چند دهه اخیر، به خود اختصاص داده است. اهمیت این امر، بخصوص در مورد کارمندان بخش عمومی، با عنایت به حساسیت‌های سازمانی و کارکردی این بخش، دو چندان می‌شود. درک این پدیده حقوقی، مستلزم شناخت کارمندان بخش عمومی و تبیین رویکردهای کلی ناظر بر شناسایی و تنظیم این حق است. رویکرد فرانسوی، بر شناسایی و تضمین این حق در مورد کارمندان مذکور، البته با وضع محدودیت‌ها و بعضاً ممنوعیت‌هایی نظر دارد؛ حال آن‌که رویکرد انگلیسی، بر نفی و انکار ماهیت حق بنیاد آن استوار است. با عنایت به خلأ حقوقی در مورد حق اعتصاب کارمندان بخش عمومی در نظام حقوقی ایران، با بررسی و تحلیل هریک از رویکردهای فوق و آثاری که اتخاذ آن‌ها بر تنظیم حق اعتصاب کارمندان دارد، به انتخاب الگوی میانه و متعادل مبادرت می‌کنیم.

واژگان کلیدی: حق اعتصاب کارمندان بخش عمومی، حق فردی و منفعت عمومی، اصل استمرار خدمات عمومی، ایده تعادل

۱. مقدمه

اعتصاب، به‌عنوان یک پدیده اجتماعی انکارناپذیر، از قرون باستان تاکنون حیات داشته است. اهمیت این اقدام، بخصوص در جریان انقلاب صنعتی ظاهر گردید و از آن پس، به‌عنوان یک راهکار جهت مطالبه حقوق مستخدمان، مورد توجه قرار گرفت. با کسب جایگاهی مستحکم در عرصه روابط کاری به وسیله اعتصاب، دولت‌ها مجاب به شناسایی و تنظیم آن، به‌عنوان یک حق قانونی شدند. روابط کار در بخش عمومی نیز فارغ از تعدی نسبت به حقوق کارمندان نبوده است. با ایجاد اختلافات کاری در این بخش و عدم توفیق طرفین در حل و فصل مسالمت‌آمیز آن، راهکار مذکور، به‌عنوان آخرین ابزار به کار برده شد و دولت‌ها را متوجه پدیده اجتناب‌ناپذیری کرد که به‌سرعت جایگاه خود را در روابط کاری بخش عمومی تقویت کرد. مهم‌ترین پرسش‌های این نوشتار عبارتند از:

۱. مبانی نظری شناسایی و یا عدم شناسایی حق اعتصاب کارمندان بخش عمومی در نظام‌های فرانسه، انگلستان و ایران کدام است؟
۲. چه نسبتی میان این حق و اصل استمرار خدمات عمومی برقرار است؟
۳. چه محدودیت‌ها و ممنوعیت‌هایی بر اعمال این حق به وسیله کارمندان بخش عمومی وجود دارد؟

هر جا که روابط ناعادلانه کار وجود داشته و حس مقاومت و اعتراض انسانی بیدار بوده، اعتصاب نیز وجود داشته است. پیشینه اعتصاب به هزاره‌های قبل از میلاد می‌رسد؛ زمانی که در دوره پادشاهی رامسس سوم (فرعون مصر باستان)، به تاریخ ۱۴ نوامبر سال ۱۱۵۲ قبل از میلاد، کارگران گورستان سلطنتی در «دیر المدینه»^۱ اقدام به اعتراض

---

۱. دهکده‌ای در مصر باستان، محل زندگی صنعتگران شاغل در گورستان «وادی الملوک».